

OTİSTİK ÇOCUKLAR İÇİN DAVRANIŞSAL EĞİTİM PROGRAMI (OÇİDEP) EĞİTMENLERİNİN OÇİDEP'E İLİŞKİN ALGILARI

PARAPROFESSIONALS' PERCEPTIONS RELATED TO THE BEHAVIORAL EDUCATION PROGRAM FOR CHILDREN WITH AUTISM

Yeşim GÜLEÇ-ASLAN¹

Ayşe Büşra SUBAŞI-YURTÇU²

Öz

Uygulamalı davranış analizi (UDA) ilkeleri temelinde geliştirilmiş olan erken yoğun davranışsal eğitim (EYDE), OSB tanılı bireylerin eğitimlerinde kullanılan bilimsel dayanaklı bir uygulamadır. EYDE, koordinatör, danışman ve öğretmenlerden oluşan bir ekip tarafından yürütülmektedir. Eğitimci doğrudan eğitimi sunan herhangi bir alanda lisans mezunu ya da yarı-uzman (meslek lisesi mezunu, vb.) kişilerdir. EYDE programlarındaki önemli rolleri bağlamında, eğitimcilerin yaşantılarının ve algılarının incelendiği araştırmalar, eğitimcilerin yaşadıkları güçlükler ve ihtiyaçları bağlamındaki var olan durumlarına ilişkin bulguları ortaya koyabileceğinden önemlidir. Özellikle nitel araştırma bulguları, EYDE programlarının nitelikli şekilde sürdürülebilmesi için eğitimcilere sunulabilecek hizmetler hakkında fikir sağlayabilecektir.

Bu araştırmada EYDE programlarının ulusal bir örneği olan Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) eğitimcilerinin OÇİDEP'e ve OÇİDEP'de çalışmaya yönelik algıları fenomenolojik desenle incelenmiştir. Araştırmaya 14 eğitimci katılmıştır. Veriler, mecazlarla toplanıp, betimsel olarak analiz edilmiştir. Bulgular, katılımcıların OÇİDEP'i ve OÇİDEP'de çalışmayı çeşitli mecazlarla tanımladıklarını ve mecazlarını alanyazınla tutarlı bir şekilde "OÇİDEP özellikleri ve hedefleri" bağlamında betimlendiğini göstermektedir. Katılımcıların OÇİDEP'e ve OÇİDEP'de çalışmaya yönelik algılarının alanyazınla tutarlı olması, eğitimcilerin OÇİDEP özellikleri ve hedefleri bağlamında bilgi ve beceri kazanmış ve kazanmaya devam ediyor olduklarının bir göstergesi olarak ele alınabilir. Ayrıca, bulgulara, katılımcıların, OÇİDEP ve OÇİDEP'de çalışmayı olumlu cümlelerle anlamlandırdıkları görülmektedir. Bu doğrultuda eğitimcilerin OÇİDEP programından ve dolayısıyla işlerinden memnun oldukları akla gelmektedir. Konuyla ilgili ileri araştırmalar gerçekleştirilerek, daha kapsamlı sonuçlara ulaşılıp, OÇİDEP türü EYDE programlarının yaygınlaştırılması yönünde çalışmalara gerçekleştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Erken yoğun davranışsal eğitim, uygulamalı davranış analizi, Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı

Abstract

Early Intensive Behavioral Intervention (EIBI) developed based on the principles of ABA, is an evidence based practice for individuals with ASD. EIBI is provided by a team consisting of a coordinator, a supervisor and paraprofessionals. Studies related to experiences and perceptions of paraprofessionals are crucial since they clarify the problems or needs of paraprofessionals. Research findings, especially deriving from qualitative studies would provide opinions about services to be presented to paraprofessionals for well qualified EIBI programs. Behavioral Education Program for Children with Autism called OCIDEP is one of the EIBI-type programs in Turkey. In this study, perceptions of 14 paraprofessionals related to OCIDEP and working in OCIDEP were examined with the phenomenological design. The data collected using metaphors were analyzed via descriptive analysis. The results will be discussed in terms of implications for future research and practices in a cultural context.

Keywords: Applied behavior analysis, Behavioral Education Program for Children with Autism, early intensive behavioral intervention

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, yesim.gulec@medeniyet.edu.tr

² İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, busra.yurtcu@medeniyet.edu.tr

1. GİRİŞ

Disiplinlerarası bir anlayışla yürütülürken ve bilimsel dayanaklı yöntemlere dayalı özel eğitim hizmetleriyle Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanılı bireyler pek çok beceri alanında ilerlemektedir ve davranış güçlükleri ortadan kalkmaktadır ya da azalmaktadır. Ayrıca, özel eğitim hizmetlerinin temel amaçlarından bir tanesi olan akranlarıyla genel eğitim okullarında eğitim alabilmeleri söz konusu olabilmektedir. (Lovaas, 2003; Odom ve Connie, 2015). Bu bağlamda, Ulusal Otizm Merkezi tarafından, Ulusal Standartlar Projesi (National Standards Report) kapsamında 1957-2012 yılları arasında gerçekleştirilmiş araştırmalar çeşitli ölçütler bağlamında incelenmiştir. Ulusal Standartlar Projesi raporuna göre 14 uygulama bilimsel dayanaklıdır ve bu uygulamaların pek çoğu uygulamalı davranış analizine (UDA) dayalıdır (NAC: National Autism Center, 2009, 2015).

Özel eğitim dışında pek çok farklı disiplinde etkili ve yaygın olarak kullanılan UDA davranışın öncesindeki ve/veya sonrasındaki çevresel olayların düzenlenmesiyle istenilen davranışları arttırmayı, yeni davranış kazandırmayı ve istenmeyen davranışları azaltmayı amaçlayan davranışçı psikoloji temelindeki bir yaklaşımdır. UDA yöntemlerine dayalı özel eğitim uygulamalarıyla OSB tanılı bireylerde de istenilen ve kalıcı değişiklikler gerçekleştirilmektedir (Boutot ve Hume, 2012; Güleç-Aslan, 2013; Kurt, 2012; Morris, Smith ve Altus, 2005; Skinner, 1976; Sturmey ve Adrienne, 2007; Tekin-İftar, 2014). UDA ilkelere ve yöntemlerinin birleşiminden oluşturulan kapsamlı bir özel eğitim uygulaması olan Erken Yoğun Davranışsal Eğitim (EYDE) (EIBI-Early Intensive Behavioral Intervention) OSB tanılı bireylerin eğitimlerinde kullanılması önerilen bilimsel dayanaklı bir uygulamadır. EYDE uygulamalarında, erken yaşlarda eğlenceli bir öğretim ortamında, yoğun (haftada en az 20 saat) bire-bir eğitim sunulmaktadır. Eğitim ilerledikçe bire-bir öğretim azaltılarak, çocukların destekli ya da desteksiz olarak kaynaştırma ortamlarına katılmaları amaçlanmaktadır. OSB'ye özgü özel bir müfredatının izlendiği bu tür uygulamalarda, UDA'ya dayalı ayırık denemelerle öğretim ve doğal öğretim yöntemleri temel öğretim yöntemleri olmakla birlikte, etkinlik çizelgeleri gibi diğer UDA yöntemlerinin kullanılması da mümkündür (Güleç-Aslan, 2013; Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2012; Lovaas, 2003; Matson ve Goldin, 2014; Roane, Fisher ve Carr, 2015; Strauss, 2014; Tristram, 2015). EYDE'nin ailenin günlük hayatının doğal bir parçası olabilmesi için, ailelere etkili bir rehberlik yapılarak sürdürülen bu tür uygulamalar, UDA konusunda eğitimli uzmanlar ve öğretmenlerden oluşan bir ekiple yürütülmektedir. Bu ekipte; koordinatör, danışman ve öğretmenler bulunmaktadır. Danışmanlar ve koordinatörler özel eğitim, OSB ve UDA alanlarında uzman kişiler olup, karşılıklı bir işbirliği içinde EYDE programını planlama, değerlendirme, öğretmenler ve ailelere danışmanlık hizmeti sunma gibi sorumlulukları söz konusudur. Öğretmenler ise doğrudan eğitimi sunan, herhangi bir alanda lisans mezunu kişiler ya da yarı-uzman (üniversite öğrencisi, meslek lisesi mezunu vb.) kişilerdir. Bu kişilere ekipteki danışman ve/veya koordinatör tarafından sürekli eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmektedir (Güleç-Aslan, 2013; Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2012; Lovaas, 2003; Matson ve Goldin, 2014; Peters-Scheffer, Didden, Korzilius ve Sturmey, 2013; Smith, Buch ve Gamby, 2000; Tristram, 2015).

EYDE uygulamalarında eğitim sunan kişiler olarak önemli bir görevleri olan öğretmenlerin bu tür eğitimleri nitelikli olarak sunabilmeleri için önem taşıyan bazı etmenler söz konusudur. Öğretmenlerin mesleki yeterliklere sahip olması, öğretmenlere eğitim ve danışmanlık hizmetinin sunulması ve mesleki doyumlarının yüksek olması EYDE uygulamalarının etkililiğini ve uygulama güvenirliliğini olumlu etkileyen en önemli etmenler arasındadır (Hastings ve Symes, 2002; Love, Carr, LeBlanc ve Kisamore, 2013; Nickels, 2010; Peters-Scheffer, Didden, Korzilius ve Sturmey, 2013; Reichow, Barton, Boyd ve

Hume, 2014). Ayrıca, öğretmenlerin kişilik özellikleri, ruh sağlığı ve stres düzeyleri gibi kişisel özelliklerinin de öğretmenlerin performanslarını etkileyebilmektedir (Hastings ve Symes, 2002; Scheuermann, Webber, Boutot ve Goodwin, 2003; Symes, Remington, Brown ve Hasting, 2006).

Türkiye’de sınırlı düzeyde de olsa, EYDE uygulamaları kullanılmaya başlamıştır. Bu uygulamalardan bir tanesi, Amerika’da OSB tanımlı bireylere yönelik UDA-temelli eğitim sunan bir kurumun (PCDI/Princeton Child Development Institute) bir yaygınlaştırma kolu olarak eğitim sunduğu TOHUM Otizm Vakfı Özel Eğitim Okulu’nda yürütülmektedir. Kurumda erken eğitimin dışında da eğitimler söz konusu olup, özellikle UDA’ya dayalı etkinlik çizelgeleri ve replik silikleştirme yöntemleri yoğun olarak kullanılmaktadır (Birkan, 2013; Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2012; <https://www.tohumotizm.org.tr/>). Diğer bir uygulama olan Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) ise Kırcaali-İftar (2007) tarafından geliştirilmiştir. OÇİDEP’e dayalı eğitimler; önceki bölümlerde vurgulanan EYDE programlarının özellikleri temelinde, koordinator, danışman ve öğretmenler tarafından yürütülmektedir (Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2012).

Önceki paragraflarda da vurgulandığı üzere, EYDE öğretmenlerinin sundukları eğitimle ilgili bilgi ve beceri kazanarak mesleki niteliklerinin ve mesleki doyumlarının artması, öğretmenlerin nitelikli EYDE sunmalarını ve dolayısıyla olumlu eğitim çıktıları sağlayabileceğinden (Hastings ve Symes, 2002; Peters-Scheffer, et al. 2013; Symes et al. 2006), öğretmenlerle ilgili araştırmaların yapılması önem kazanmıştır. EYDE öğretmenleriyle ilgili pek çok araştırmada öğretmenlere sunulan eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin etkililiğinin nicel yöntemlerle incelendiği görülmektedir (Hasting ve Symes, 2002; Love et al. 2013; Peters-Scheffer, et al. 2013; Smith, et al. 2000). Eğitim çıktıları etkileyen unsurlardan bir tanesi olan öğretmenlerle ilgili çeşitli unsurlara (örneğin, öğretmenlere yönelik eğitim ve danışmanlık süreci, öğretmenlerin algıları, öğretmenlerin kişilik özellikleri, vb.) yönelik olarak derinlemesine bilgiler içeren nitel araştırmalar ise sınırlıdır. Symes et al. (2006) tarafından, UDA yöntemlerine dayalı bir uygulama olan EYDE sunan öğretmenlerin niteliklerini arttırdığı ya da azalttığı düşünülen etmenlerin (eğitmen özellikleri, vb.) araştırıldığı nitel bir çalışmada, 90 öğretmenle yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bulgular; öğretmenlere verilen eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin, öğretmenlerin niteliğini geliştirdiğini ve olumlu eğitim çıktıları arttırdığını bildirmektedir. Öğretmenler, UDA hakkındaki bilgi ve beceri kazanımlarının nitelikli ve güvenilir EYDE yürütmeleri bağlamında önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Nickels (2010) tarafından yürütülen nitel vaka çalışmasında ise, OSB tanımlı bireylere, UDA yöntemlerine (doğal öğretim stratejileri, ayırık denemelerle öğretim, erken yoğun davranışsal eğitimi, işlevsel analiz, vb.) dayalı erken eğitim sunan 14 eğitimcinin ve yedi ailenin bu yöntemlere ilişkin algıları incelenmiştir. Görüşmeler sonucu edinilen verilerin içerik analizi sonucunda katılımcıların bu yöntemleri OSB’li bireylerin eğitimlerinde etkili buldukları görülmüştür. Ayrıca, bulgular, katılımcıların UDA yöntemleri hakkında bilgi ve beceri ihtiyaçları olduğunu ve çeşitli konularda güçlükler yaşadıklarını (örneğin, ailelerle iletişim güçlüğü, OSB tanımlı öğrencilerdeki davranış sorunları, vb.) vurguladıklarını göstermiştir. Katılımcılar bu ihtiyaçlarını giderecek ve güçlükleri çözmelerine yardımcı olacak sürekli eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin gerekliliğini de belirtmişlerdir. Austin (2013) ise OSB tanımlı öğrencilerle çalışan sekiz öğretmenle gerçekleştirdiği görüşmelerle, bu öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik algılarını incelemiştir. İçerik analizi sonucundaki bulgulara göre, katılımcılar bilimsel dayanaklı yöntemlere ilişkin bilgi ve beceri eksikleri olduğunu ve bu eksiklerin hatalı uygulamalara yol açtığını belirtmişlerdir. Bulgular, öğretmenlerin mesleki gelişimleri için kuramsal ve uygulamalı eğitimlere ve danışmanlık hizmetlerine ihtiyaçlarını göstermektedir.

Ulusal alanyazında ise, Güleç-Aslan (2008), EYDE programlarının Türkiye’deki uygulamalarından biri olan OÇİDEP’in planlama ve yürütülmesüreci ile ilgili bir nitel vaka araştırması yürütmüştür. Bu bağlamda görüşme, gözlem ve çeşitli süreç ürünleriyle toplanan verilerin içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Bulgular, OÇİDEP uygulamasının yürütülme sürecinde aile, öğrenci ve ekip özellikleri bağlamında çeşitli uyarlamaların yapıldığı görülmüştür. Ayrıca, eğitmenlere sunulan eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin programın yürütülmesinde önemli bir unsur olduğu bulgularda yer almaktadır. Bu hizmetlerin eğitmenlerin mesleki yeterliklerinin arttığı ve EYDE sürecinde ortaya çıkan sorunlarla daha kolay başedebilmeleirni sağladığı görülmüştür. Ayrıca, eğitmenler, OÇİDEP’in öğrencilerinçocukların gelişimine olumlu katkılarda bulunan keyifli bir program olduğunu ve sürekli eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile işbirlikli bir ekip çalışmasının programın başarısındaki önemli unsurlar olduğunu bildirmişlerdir.

EYDE programlarında temel ve önemli bir role sahip olmaları bağlamında,eğitmenlerin yaşantılarının incelendiği nitel araştırmaların yapılmasının önemi vurgulanmaktadır (Butter, Mulick ve Metz, 2006; Güleç-Aslan, 2008; Symes et al. 2006).Eğitmenlerin algıları, deneyimleri, yaşadıkları güçlükler, ihtiyaçları, EYDE hakkındaki görüşleri konularındaki nitel araştırma bulguları, eğitmenlerin var olan durumlarına ilişkin bulguları ortaya koyabilecektir.Böylece EYDE programlarının daha nitelikli bir şekilde sürdürülebilmesi için eğitmenlere sunulabilecek hizmetler hakkında fikir edinilerek, bu yönde gerekli çalışmalar yapılabilir.Bir başka deyişle, bu tür araştırmalarla, EYDE eğitmenlerin EYDE yaşantılarıhakkında bilgiler edinilerek, eğitmenlerin daha nitelikli eğitim sunmaları için alınabilecek önlemlerbelirlenebilecektir(Austin, 2013; Güleç-Aslan, 2008; Güleç-Aslan,Kırcaali-İftar ve Uzuner, 2009; Nickels, 2010; Symes et al. 2006). Ayrıca, eğitmenlerin mesleki sorunların çözümü ve ihtiyaçlarının belirlenip, gerekli önlemlerin alınmasıyla bu eğitimcilerin mesleki doyumları artabilmektedir. Mesleki doyumlarının artmasıysa, sundukları eğitimin OSB’li çocuklar üzerindeki olumlu etkileri ve eğitmenlerin işlerine devam etmeleri bağlamında önem taşımaktadır (Symes et al. 2006; Scheuermann et al. 2003). Bunların dışında, bu tür araştırmalar, EYDE uygulamaları ve eğitmenleri hakkında detaylı bilgiler ortaya koyarak ve/veya bu bilgiler doğrultusunda daha iyi uygulamaların yapılması yönünde yol gösterici unsurlar sunarak, EYDE uygulamalarının yaygınlaşması için temel teşkil edebilecektir (Güleç-Aslan, 2008; Symes, et al., 2006).

Yukarıdaki bilgiler ışığında, bu araştırmada EYDE programlarının ulusal bir örneği olan OÇİDEPkapsamında çalışan eğitmenlerin algıları fenomenolojik (olgubilimsel) desenle incelenmiştir. Bu temel amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır: (a) OÇİDEP eğitmenlerininOÇİDEP’e yönelik algıları nelerdir?, (b) OÇİDEP eğitmenlerinin OÇİDEP’de çalışmaya yönelik algıları nelerdir? Bu araştırmanın eğitmenlerin yaşantılarına ilişkin bulgular ortaya koyarak, nitelikli EYDE uygulamaları yürütülmesi bağlamında uygulama alanına katkı getirebileceği beklenmektedir. Ayrıca uluslararası ve ulusal alanyazında bu yöndeki araştırmalara yönelik ihtiyacı karşılama bağlamında bir adım olabileceği belirtilebilir. Bunların dışında, hem uygulama hem kuramsal alanda Türkiye’deki EYDE çalışmalarına yönelik olarak bir araştırma yürütülmesi bu tür programların ulusal bir örneği olan OÇİDEP hakkında bilgilerin sunularak, bilimsel dayanaklı uygulamaların yaygınlaşmasına yönelik de bir katkı getirebilecektir.

2. YÖNTEM

Araştırma, nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan ve özellikle sosyal bilimlerle eğitim bilimleri alanlarında yaygın olarak kullanılan fenomenolojik (olgubilimsel) desenle yürütülmüştür. Bu desenle, bireylerin olgular, olaylar hakkındaki deneyimleri, deneyimleri

doğrultusunda oluşan algıları derinlemesine bir bakış açısıyla araştırılmaktadır. Elde edilen betimleyici bilgiler, araştırılan konuyla ilgili uygulama alanına yapılabilecek çalışmalar için yol göstererek, kuramsal bilgi ve uygulama arasında bir bağ kurulabilmektedir. Ayrıca, bu desenle yürütülen araştırmalar, konu hakkında bilgiler sağlayarak, ileri araştırmalar için bir temel oluşturmaktadır (Creswell, 2014; Smith ve Osborn, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 14 OÇİDEP eğitmeninden (K=11, E=3) oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 22-43, yaş ortalaması ise 39.71'dir.

Araştırmanın örnekleme tipik durum örneklemesine göre belirlenmiştir. Tipik durum örneklemesinde, üzerinde çok fazla araştırmanın gerçekleştirilmediği konuların incelenmesinde, yeni uygulamaların tanıtılmasında ve bu uygulamalar hakkında detaylı bilgilere erişilmesinde bu durumları temsil edebilecek tipik durumlar arasından en tipik bir ya da birkaç tipik durum seçilerek araştırma yürütülür (Patton, 1987; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırmanın konusu OÇİDEP eğitmenlerinin algıları olduğundan, tipik bir grup olan OÇİDEP eğitmenleri örneklem olarak alınmıştır. Bu doğrultuda, bu araştırmanın katılımcıların belirlenmesi sürecinde, araştırmanın gerçekleştirildiği 2016 yılı ilkbahar dönemi itibarıyla OÇİDEP uygulamalarını aktif olarak yürüten OÇİDEP danışmanları ve OÇİDEP koordinatörleriyle görüşülerek, OÇİDEP eğitmeni olarak çalışan ve daha önce çalışmış olan eğitmenlerin isimleri listelenmiştir. Listede yer alan 20 eğitmene araştırmanın amacı ve nasıl yürütüleceği hakkında bilgi verilmiştir. Bu araştırmaya katılmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Tüm eğitmenler araştırmaya katılmaya gönüllü olmuşlardır. Ancak, katılımcıların 6 tanesinin veri toplama formlarında eksikler bulunduğu, mecazları eksik ya da anlaşılamadığından araştırma dışında kalmışlardır. Araştırma etiği gereği katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuştur (Creswell, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmaya katılmış olan tüm eğitmenlerle ilgili bazı demografik bilgiler Tablo-1'de yer almaktadır. Katılımcılardan üç tanesi (E-6, E-9, E-10) OÇİDEP eğitmeni olarak çalışmamaktadır. Bu eğitmenlerden iki tanesi (E-6, E-10) OÇİDEP danışmanlığının yanı sıra, E-6 bir üniversitede araştırma görevlisi olarak, E-10 ise kendi eğitim merkezinde çalışmalarını sürdürmektedir. Diğer eğitmen ise (E-9) OÇİDEP eğitmeni olarak çalıştığı İstanbul dışında farklı bir ildeki bir kurumda psikolog olarak çalışmaktadır.

Tablo 1: Eğitmenlere İlişkin Demografik Bilgiler

Katılımcı	Durumu	Görev süresi	Çalıştığı öğrenci sayısı	Devam ettiği/Mezun olduğu okul ve bölüm
E-1	Halen çalışıyor	3 hafta	1	Üniversite/Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları (devam)
E-2	Halen çalışıyor	2 yıl	3	Üniversite/Psikoloji
E-3	Halen çalışıyor	2 yıl	1	Lise/Kız Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi/Çocuk Gelişimi
E-4	Halen çalışıyor	1 yıl	1	Üniversite/Psikoloji
E-5	Halen çalışıyor	10 yıl	4	Üniversite/İşletme
E-6	Çalışmıyor	4	4	Üniversite/Psikoloji
E-7	Halen çalışıyor	3 ay	1	Üniversite/Fizyoterapi ve Rehabilitasyon
E-8	Halen çalışıyor	7 ay	1	Üniversite/Psikoloji
E-9	Hayır	1 yıl	1	Üniversite/Psikoloji

E-10	Hayır	5 yıl	3	Üniversite/Psikoloji
E-11	Halen çalışıyor	2 yıl	3	Lise/Ticaret Meslek Lisesi
E-12	Halen çalışıyor	5 ay	1	Önlisans/Dış Ticaret
E-13	Halen çalışıyor	1.5 yıl	1	Yüksekokul/Çocuk Gelişimi
E-14	Halen çalışıyor	1 yıl	1	Üniversite/Psikoloji

Veri Toplama Araçları

Veriler, nitel araştırma yöntemleriyle ve fenomenolojik desenle yürütülen araştırmalarda kullanılan bir veri toplama yöntemi olan mecazlarla (metafor) toplanmıştır. Bireylerin kullandıkları mecazlar ve mecazlara yükledikleri anlamlar aracılığıyla, bireylerin deneyim ve algıları hakkında betimleyici bilgiler elde edilmektedir (Creswell, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada da OÇİDEP öğretmenlerinin algılarının incelenmesi amaçlandığından katılımcılara “OÇİDEP’ya benziyor, çünkü.....” ve OÇİDEP’de çalışmak’ya benziyor, çünkü” soruları yöneltilerek mecaz verisi toplanmıştır. Mecaz verisi toplamak için hazırlanan sorulardan ilki OÇİDEP öğretmenlerinin OÇİDEP’e yönelik algılarını, ikincisi ise OÇİDEP öğretmenlerinin OÇİDEP kapsamında çalışmaya yönelik algılarını ortaya koymayı hedeflemiştir.

Soruların hazırlanmasında fenomenolojik desenle ve mecazlarla ilgili alanyazın ve OSB alanında yürütülmüş araştırmaların incelenmesiyle araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur (Al-Shammari, 2006; Smith ve Osborn, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Ayrıca, hazırlanan mecaz sorularının uygun olup olmadığına yönelik olarak iki uzmanın görüşü alındıktan sonra, bu sorulara son halleri verilmiştir. Birinci uzman doktora çalışmasını OSB tanımlı bireylerle ilgili bir konuda yürüten, çalışmalarını OSB alanında sürdüren ve OSB’li öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlik de yapmış olan, şu anda bir üniversitenin Özel Eğitim Bölümünde çalışan bir öğretim üyesidir. İkinci uzman ise, doktorasını özel eğitim ve erken eğitim konularında yapmış olan, çalışmalarını araştırmalarını özel eğitim ve okul öncesi alanlarında sürdüren ve şu anda bir üniversitenin Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümünde çalışan bir öğretim üyesidir. Her iki uzmanda mecaz sorularının araştırmanın amacı ve yöntemi doğrultusunda uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Verilerin Analizi

Veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Betimsel analizde temel amaç, verilerin sistematik bir şekilde incelenip, bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde, doğrudan alıntılarla sunulmasıdır. Bu analiz türünde amaç verilerin özgün halini koruyarak, verileri okuyucuya belirli bir sistematik içinde sunmaktır. Dolayısıyla veriler ve analiz sonrası bulgular birbirine benzemektedir. Bu araştırmanın verileri de, araştırma soruları çerçevesinde; birbirine benzeyen ve benzemeyen mecazlar ve mecazların anlamları araştırma sorularını yanıtlayıcılıkları bağlamında incelenerek, sınıflandırılmıştır. Bir başka deyişle, mecazların ve anlamlarının ortak olan ve olmayan özellikleri ile araştırma sorularını açıklayıcılıkları bağlamında kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Kategori ve temaların oluşturulmasında EYDE ve OÇİDEP alanyazını temel alınmıştır. Kategorilerin ve temaların oluşturulma nedeni, betimsel analizin amacı doğrultusunda, araştırma verilerinin özgün halinin korunarak, okuyucuya verileri sistematik ve kolay anlaşılabilir bir halde sunmaktır. Dolayısıyla, burada içerik analizinde olduğu gibi sistematik bir analiz süreciyle kategoriler, temalar ve birbirleriyle ilişkileri ele alınmamıştır. Bulgular, tematik bir bakış açısıyla, tablolara aktarılarak düzenlenmiştir ve mecazlar ile temalar arasındaki olası ilişkiler doğrudan

alıntılarla ve alanyazın desteğiyle anlamlandırılıp açıklanarak, raporlaştırılmıştır (Creswell, 2014; Özdemir, 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalar için önerilen geçerlik ve güvenilirlik ilkeleri doğrultusunda (Brantlinger, Jimenez, Klingner, Pugach ve Richardson, 2005; Creswell, 2005; Yıldırım ve Şimşek, 2008); (a) katılımcılar ve araştırmacı, katılımcıların haklarını ve gönüllü olarak araştırmada yer aldıklarını katıldıklarını içeren bir sözleşmeyi imzalamışlardır. Kimlikleri gizli tutularak, gizlilik haklarına saygı gösterilmiştir (b) mecaz sorularının hazırlanmasında iki uzmanın görüşü alınmıştır, (c) katılımcılara araştırma ve sonuçları hakkında sözel olarak bilgi verilerek katılımcıların teyidleri alınmıştır, (d) temalarla verilerin tutarlılığının sağlanması bağlamında, mecaz sorularının hazırlanmasında görüşü alınan her iki uzmana, araştırmanın amacını, sorularını ve yöntemini içeren formlar verilmiştir. Uzmanlardan katılımcıların verdikleri cevapları inceleyerek, araştırma sorularının temel tema olarak belirlenmesinin uygun olup olmadığı sorulmuştur. Her iki uzmanda betimsel analizin amacı kapsamında, bulguların araştırma sorularının temel alındığı temalar doğrultusunda incelenebileceğini belirtmişlerdir, (e) araştırma verileri doğrultusunda birinci yazar tarafından ilgili alanyazın (örneğin, Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2012; Lovaas, 2003; Matson ve Goldin, 2014; Tristram, 2015) incelenerek oluşturulan kategorilerden oluşturulan alt-temaların, kategorilerle tutarlılığını belirlemek için kendisi de OÇİDEP danışmanlığı yapmış olan ve şu anda OÇİDEP koordinatörlüğünü sürdüren, araştırmaları OSB alanında sürdüren ve bir üniversitenin Özel Eğitim Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışan bir alan uzmanının görüşüne başvurmuştur. Alan uzmanına araştırma ve yöntem hakkında bilgi sunulmuştur. Kategorileri ve alt-temaları içeren formları inceleyerek, alt-temalar ile kategorilerin uyumlu olup olmadıkları konusunda fikri sorulmuştur. Uzman, alt-temaların kategorilerle tutarlı olduğunu, sadece OÇİDEP nitelikleri alt-teması yerine OÇİDEP özellikleri denilebileceğini belirtmiştir, (f) alt-temaların oluşturulmasında ilgili alanyazın (örneğin, Lovaas, 2003; Matson ve Goldin, 2014; Tristram, 2015) incelenerek ve tartışma alanyazın bağlamında yürütülerek verilerin alanyazınla tutarlılığının sağlanmasına çalışılmıştır.

3. BULGULAR

Katılımcıların mecazları ve bu mecazların anlamları, betimsel analizin amacı doğrultusunda, verilerin özgün hallerini koruyarak araştırma sorularının temel alındığı şu 2 temel tema kapsamında incelenmiştir: (a) OÇİDEP'e yönelik algılar, (b) OÇİDEP'de çalışmaya yönelik algılar. Bu temalara ilişkin bulgular tematik bir bakış açısıyla, tablolara aktarılarak düzenlenmiştir.

OÇİDEP'e yönelik algılar

OÇİDEP eğitimcilerinin OÇİDEP'e yönelik algıları Tablo 2'de betimsel olarak verilmiştir. Her katılımcı OÇİDEP'i betimlemek için ayrı bir mecaz kullanmıştır. Sadece iki katılımcının (E-8 ve E-12) kullandığı aile ve yuva mecazları birbirine benzemektedir. Tablo-2'de katılımcıların OÇİDEP'e yönelik bu mecazlarına yükledikleri anlamlar doğrultusunda OÇİDEP hakkındaki algılarına ilişkin betimleyici bilgiler görülmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların OÇİDEP ile ilgili benzer algıları kategorilere ayrılmıştır ve bu kategorilerden alt-temalar oluşturulmuştur (Tablo-3).

OÇİDEP'de çalışmaya yönelik algılar

OÇİDEP eğitimcilerinin OÇİDEP kapsamında çalışmaya yönelik algıları Tablo 4'de betimsel olarak verilmiştir. Tablo-4'de görüldüğü gibi iki katılımcının (E-4 ve E-7) kullandığı

mecazlar benzer olup (anne-annelik), diğer katılımcılar OÇİDEP’de çalışmaya yönelik farklı bir mecaz kullanmıştır. Ayrıca, Tablo-4’de katılımcıların OÇİDEP’de çalışmaya yönelik mecazlarına yükledikleri anlamlar, bir başka deyişle OÇİDEP’de çalışmaya yönelik algıları görülmektedir. Bu bulgular incelendiğinde, katılımcıların OÇİDEP’de çalışmaya ilişkin benzer algıları olduğu görülmektedir. Bu algılar ise, Tablo-3’de yer alan OÇİDEP ile ilgili algılara yönelik kategoriler ve dolayısıyla alt-temalar ile benzerdir. Bir başka deyişle, öğretmenler OÇİDEP’de çalışmayı, OÇİDEP özellikleri ve OÇİDEP hedefleri bağlamında anlamlandırmışlardır. Bu bağlamda, OÇİDEP’de çalışmaya ilişkin mecazların anlamlarına yönelik yeni bir alt-tema oluşturulmasını gerektirecek farklı bir kategori söz konusu olmamıştır. Ancak, Tablo-3’deki alt-temalar altında değerlendirilmesi uygun olan yeni kategoriler görülmüştür. Sonuç olarak, katılımcıların OÇİDEP’de çalışmaya ilişkin benzer algıları, Tablo-3’de yer alan alt-temalar ve kategoriler bağlamında Tablo-5’de verilmiştir.

Tablo 2: OÇİDEP’e Yönelik Algılar

Katılımcı	Mecaz (OÇİDEP.....’ya benziyor)	Mecaz Anlamı (Çünkü,...)
E1	Bilgisayar programı şirketi	Eğitimler sistematik olarak ilerleyip, anlamlı bir sonuca ulaşıyor.
E2	Karlı yolları açan araç	Her yolu deneyip, umutları tükenmiş ailelerin yollarını açıp onlara rehber oluyor.
E3	Uzun otobüs yolculuğu	Uzun yolculuklar güzel şeyler kazandırır.
E4	Işık	Bir hayatı aydınlatıyor.
E5	Disiplin	Düzenli çalışmayı gerektiriyor.
E6	Kartopu	Her geçen gün yeni birikimlerle büyümeye devam ediyor.
E7	Ağaç	Ağaç nasıl kökleriyle toprağa sıkı sıkı bağlanıyorsa biz de çocuklara öyle bağlanıyoruz.
E8	Aile	Duygularında olduğu bir program.
E9	Okyanus	Derinlemesine keşfedilmesi gereken bir kaynak.
E10	Sihirli bir değnek	Çalıştığımız çocuğun hayatı o kadar farklılaşıyor.
E11	Barış için savaş	Gerek çalıştığımız çocuğun gerek uygulamacılar ve ailelerin mücadele ettiği konularda hepimiz pozitif kazanımlar elde ediyoruz.
E12	Yuva	Çocuklar yuva gibi güvenli, sıcak ve samimi bir ortamdalar.
E13	Dünya	Her alanı farklı bir uygulama.
E14	Mutfak	Lezzetin olduğu bir yer

Tablo-3: OÇİDEP algılarına ilişkin alt-temalar

Alt-temalar	F	Kategoriler	Örnekler
OÇİDEP özellikleri	8 (E-1, E-5, E-7, E-8, E-9, E-11, E-12, E-13)	Sistematiik ilerleme, düzenli çalışma, ilişki, ekip çalışması, samimi bir ortam.	"Eğitimler sistematiik olarak ilerleyip, anlamlı bir sonuca ulaşıyor." (E-1), "Düzenli çalışmayı gerektiriyor." (E-5).
OÇİDEP hedefleri	6 (E-2, E-3, E-4, E-6, E-10, E-11)	Ailelere rehberlik, olumlu kazançlar, yaygınlaşma, hayatları farklılaştırma.	"Gerek çalıştığımız çocuğun gerek uygulamacılar ve ailelerin mücadele ettiğı konularda hepimiz pozitif kazanımlar elde ediyoruz." (E-11).

Tablo-4: OÇİDEP'de çalışmaya yönelik algılar

Katılımcı	Mecaz (OÇİDEP'te çalışmak 'ya benziyor)	Mecaz Anlamı (Çünkü,...)
E1	Su ısıtıcısı	Çocukları hızlı bir şekilde hayata hazırlayıp, akranlarıyla aynı düzeye getirmeye çalışıyoruz.
E2	Bir ton pamuğı taşımak	Kulağı hafif geliyor ama sorumluluğı ağır.
E3	Otobüs camı	Camın buğusunda bir pencere açmak.
E4	Anne olmak	Sancılı sürecin sonunda yeni bir hayat doğuyor.
E5	Ayrıcalık	Çok şey öğrendim.
E6	Araba kullanmak	Başta her basamağı gerçekleştirip gerçekleştirmediginizi tek tek kontrol ederken, zaman içinde çoğı tepkiniz otomatikleşiyor.
E7	Annelik	Size sonsuz sevgiyi öğretiyor.
E8	Yardımlaşmak	Birisini anlayıp yardım ediyorum ve ben de bu yardım karşılığında uzmanlardan aldığım geri bildirimlerle besleniyorum.
E9	Kaptan olmaya	Geminin ve mürettebatın ulaşması gereken birçok hedef var.
E10	Ağacın büyüdüğü toprağı daha sıkı tutunması	Köklerimizi saldıkça hayata daha sağlam tutunuyorsunuz.
E11	Sihirbazlık	Hayatları değıştiriyorsunuz.
E12	Gölge olmak	Tam bir gölge gibi çocuğı takip ediyorsunuz. Ne çok mühalede bulunuyor ne de kendinizi geri çekiyorsunuz.
E13	Heykeltraş	Çocukların hayatını şekillendiriyoruz.
E14	Yemek yapmaya	Ne kadar özenip çalışırsak aldığımız sonuçlarda o kadar lezzetli oluyor.

Tablo-5: OÇİDEP’de çalışmaya yönelik algılara ilişkin alt-temalar

Katılımcı	Mecaz (OÇİDEP’te çalışmak’ya benziyor)	Mecaz Anlamı (Çünkü,...)
E1	Su ısıtıcısı	Çocukları hızlı bir şekilde hayata hazırlayıp, akranlarıyla aynı düzeye getirmeye çalışıyoruz.
E2	Bir ton pamuğu taşımak	Kulağa hafif geliyor ama sorumluluğu ağır.
E3	Otobüs camı	Camın buğusunda bir pencere açmak.
E4	Anne olmak	Sancılı sürecin sonunda yeni bir hayat doğuyor.
E5	Ayrıcalık	Çok şey öğrendim.
E6	Araba kullanmak	Başta her basamağı gerçekleştirip gerçekleştirmediğinizi tek tek kontrol ederken, zaman içinde çoğu tepkiniz otomatikleşiyor.
E7	Annelik	Size sonsuz sevgiyi öğretiyor.
E8	Yardımlaşmak	Birisini anlayıp yardım ediyorum ve ben de bu yardım karşılığında uzmanlardan aldığım geri bildirimlerle besleniyorum.
E9	Kaptan olmaya	Geminin ve mürettebatın ulaşması gereken birçok hedef var.
E10	Ağacın büyüdüğü toprağa daha sıkı tutunması	Köklerimizi saldıkça hayata daha sağlam tutunuyorsunuz.
E11	Sihirbazlık	Hayatları değiştiriyorsunuz.
E12	Gölge olmak	Tam bir gölge gibi çocuğu takip ediyorsunuz. Ne çok mühelede bulunuyor ne de kendinizi geri çekiyorsunuz.
E13	Heykeltraş	Çocukların hayatını şekillendiriyoruz.
E14	Yemek yapmaya	Ne kadar özenip çalışırsak aldığımız sonuçlarda o kadar lezzetli oluyor.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada EYDE programlarının ulusal bir örneği olan OÇİDEP kapsamında çalışan öğretmenlerin algıları fenomenolojik (olgubilimsel) desenle incelenmiştir. Araştırmanın bulguları iki tema altında incelenmiştir. Birinci tema olan OÇİDEP öğretmenlerinin OÇİDEP’e yönelik algıları kapsamındaki bulgular, katılımcıların OÇİDEP’i çeşitli mecazlarla tanımladıklarını ve bu mecazlarını “OÇİDEP özellikleri” ve “OÇİDEP hedefleri” bağlamında betimlendiğini göstermektedir. OÇİDEP öğretmenlerinin ikinci tema kapsamındaki bulgularında ise, katılımcıların OÇİDEP kapsamında çalışmaya yönelik kullandıkları mecazlarına yükledikleri anlamların, bir başka deyişle OÇİDEP’de çalışmaya yönelik algılarının, birinci tema kapsamındaki OÇİDEP algılarıyla benzer olduğu görülmüştür. Bir başka deyişle, öğretmenler OÇİDEP’de çalışmayı da, OÇİDEP özellikleri ve OÇİDEP hedefleri bağlamında anlamlandırmışlardır. Katılımcılar OÇİDEP programında çalışmış ve/veya halihazırda çalışan öğretmenler olduklarından, bir başka deyişle belirli bir OÇİDEP çalışma deneyimleri, yaşantıları olduğundan OÇİDEP’e yönelik algılarının ve OÇİDEP kapsamında çalışma algılarının benzer olması şaşırtıcı değildir. Bu bulgular doğrultusunda, katılımcıların OÇİDEP’e ve OÇİDEP’de çalışmaya yönelik algılarının, OÇİDEP özellikleri ve hedefleri doğrultusunda şekillendiği söylenebilir. Nitekim, alanyazında da vurgulandığı üzere EYDE programlarının ulusal bir örneği olan OÇİDEP, EYDE programlarında da söz konusu olan eğitimlerin sistematik bir şekilde planlanıp sunulması, ekip çalışması, öğretmenlere yönelik düzenli eğitim ve danışmanlık verilmesi, farklı öğretimsel yöntemlerin uygulama

güvenirliğine dikkat edilerek uygulanması, ekip ile öğrenci arasında olumlu bir ilişkinin kurulması olarak sıralanabilecek temel özelliklere sahiptir (Hasting ve Symes, 2002; Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2012; Love, etal. 2013; Matson ve Goldin, 2014; Tristram, 2015). Ayrıca, EYDE ve OÇİDEP uygulamalarının temel hedefleri, bu araştırma katılımcılarının da vurguladığı üzere, OSB tanımlı çocukların tüm gelişim alanlarındaki becerilerinde gelişmeler sağlanması, ailelere çocuklarının eğitimlerindeki roller bağlamında rehberlik sunulması, çocukların akranlarıyla birlikte eğitim almalarının sağlanması ve nitelikli ekipler tarafından sunulan bu tür uygulamaların yaygınlaştırılması olarak alanyazında karşımıza çıkmaktadır (Kırcaali-İftar, 2007; Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2012; Lovaas, 2003; Matson ve Goldin, 2014; Tristram, 2015). Bu araştırmanın katılımcılarının OÇİDEP'e ve OÇİDEP'de çalışmaya yönelik algılarının alanyazınla tutarlı olması, öğretmenlerin OÇİDEP özellikleri ve hedefleri bağlamında bilgi ve beceri kazanmış ve kazanmaya devam ediyor olduklarının bir göstergesi olarak ele alınabilir. Bir başka deyişle, nitelikli eğitim sunma bağlamındaki önemli unsurlardan bir tanesi olan öğretmenlerin bilgilerinin ve becerilerinin yeterli olması konusuna bu araştırma katılımcılarında dikkat edildiği ve mesleki yeterliklerinin artması yönünde bir çaba sergilendiği söylenebilir. Bu doğrultuda da, bu öğretmenlere sunulan eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin öğretmenlerin mesleki niteliklerini arttırdığı düşünülebilir. Çünkü, EYDE öğretmenlerine uygulamalı ve kuramsal olarak eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmesi öğretmenlerin sundukları eğitimle ilgili bilgi ve beceri kazanmalarını ve niteliklerinin artmasını sağlamaktadır (Austin, 2013; Güleç-Aslan, 2008; Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2012; Lovaas, 2003; Matson ve Goldin, 2014; Nickels, 2010; Symes etal. 2006; Tristram, 2015). Ayrıca, bu bulgular bu araştırmanın katılımcılarının eğitim sunduğu OSB tanımlı öğrencilerde istedik gelişmeler olabileceğini akla getirmektedir. Alanyazında da vurgulandığı üzere, eğitimcilerin sundukları uygulama hakkında yeterli bilgilerinin olması, uygulamalarında karşılaştıkları sorunları en aza indirmede ve eğitim sundukları öğrencilerde istedik gelişmelerin görülmesinde temel bir etmendir (Austin, 2013; Güleç-Aslan, Kırcaali-İftar ve Uzuner, 2009; Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2012; Lovaas, 2003; Matson ve Goldin, 2014; Tristram, 2015).

Bulgularda, katılımcıların, OÇİDEP ve OÇİDEP'de çalışmayı olumlu cümlelerle anlamlandırmaları dikkat çekmektedir. Bu bulgu, öğretmenlerin OÇİDEP bağlamında herhangi bir güçlükleri olmadığını, programdan ve dolayısıyla işlerinden memnun olduklarını, mesleki doyumlarının söz konusu olduğunu akla getirmektedir. Bu bulgu sunulan eğitimin OSB'li çocuklar üzerindeki olumlu etkileri ve öğretmenlerin işlerine devam etmeleri bağlamında önem taşımaktadır. Çünkü, alanyazında da vurgulandığı üzere, öğretmenlerin mesleklerinden memnun olmaları ve mesleki doyumlarının varlığı sundukları eğitimin çıktılarını, bir başka deyişle OSB'li bireylerin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca, bu meslekte çalışmaya devam etme yönünde kararlar almalarını sağlamaktadır (Güleç-Aslan, 2008; Güleç-Aslan, vd. 2009; Lovaas, 2003; Scheuermann, etal. 2003; Symes etal. 2006).

Sonuç olarak, bu araştırma Türkiye'de henüz yeni ve sınırlı düzeyde yürütülen EYDE programlarının ulusal örneklerinden bir tanesi olan OÇİDEP uygulamasını yürüten öğretmenlerin algılarını inceleyen bu araştırmayla, araştırmaya katılımcısı öğretmenlerin yaşantılarına ve var olan durumlarına yönelik bazı bilgiler elde edilmiştir. Araştırmanın, alanyazında vurgulanan öğretmenlerin yaşantılarına yönelik özellikle nitel araştırma ihtiyacı (Butter, Mulick ve Metz, 2006; Güleç-Aslan, 2008; Symes etal. 2006) bağlamında alanyazına bir katkı getirebileceği beklenmektedir. Ayrıca, bu tür araştırmalarla, EYDE öğretmenleri hakkında edinilecek bilgilerin (mesleki yeterlikleri, mesleki doyumları, ihtiyaçları, vb.) öğretmenlerin daha nitelikli eğitim sunmaları için alınabilecek önlemlerin belirlenmesine ışık tutması bağlamında (Austin, 2013; Güleç-Aslan, 2008; Nickels, 2010; Symes et al. 2006) bu araştırmanın uygulama alanına da fayda sağlayabileceği belirtilebilir. Bunların dışında, hem

uygulama hem kuramsal alanda Türkiye'deki EYDE çalışmalarına yönelik olarak bir araştırma yürütülmesi bu tür programların ulusal bir örneği olan OÇİDEP hakkında bilgilerin sunulması, bilimsel dayanaklı uygulamaların yaygınlaşmasına yönelik de bir katkı getirebilecektir. Ancak, bu araştırmanın ulaşılabilen OÇİDEP öğretmenleriyle sınırlı olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca, araştırmanın verileri sadece mecaz tekniği ile toplanmıştır.

Bulgular doğrultusunda uygulamaya ilişkin öneriler şöyle sıralanabilir: (a) OÇİDEP öğretmenlerinin mesleki nitelikleri ve mesleki doyumlarının geliştirilmesi yönünde sürekli eğitim ve danışmanlık hizmetleri almaları sağlanabilir, (b) OÇİDEP uygulamalarının bir ekip olarak yürütülmesi ve ekibin mesleki niteliklerinin artırılması yönünde ilgili kurumlarca (üniversiteler, ilgili Bakanlıklar, vb.) çalışmalar gerçekleştirilebilir. Örneğin, özel eğitim kurumlarında bu tür uygulamaların yaygınlaşması sağlanabilir, özel eğitim öğretmenlerine OÇİDEP ve diğer EYDE programları hakkında hizmet-içi ve/veya sonrası eğitimler sunulabilir, (c) OÇİDEP ve diğer EYDE programlarında çalışacak olan öğretmen sayısının artması yönünde ilgili Bakanlıklar tarafından önlemleri alınabilir. Örneğin, öğretmenliğin yasal olarak bir meslek grubu olarak tanınması yönünde düzenlemeler yapılabilir. İleri araştırmalar için ise şu tür öneriler söz konusu olabilir: (a) görüşme, gözlem gibi farklı veri toplama araçları öğretmenlerin yaşantılarına yönelik yaşantılarını inceleyen daha kapsamlı nitel araştırmalar gerçekleştirilebilir, (b) Türkiye'de OÇİDEP uygulaması yürüten ekip ve öğretmen sayılarını belirlemeye yönelik kapsamlı bir çalışma gerçekleştirip, tüm öğretmenleri kapsayan nitel araştırmalar gerçekleştirilebilir, (c) OÇİDEP uygulaması yürüten öğretmenlerle ilgili çeşitli konularda (uygulama güvenilirliği, motivasyonları, mesleki yeterlikleri, vb.) nicel araştırmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Al-Shammari, L. (2006). Special education teachers' attitudes toward autistic students in the autism school in the state of Kuwait: A case study. *Journal of Instructional Psychology*, 33(3), 170-178.
- Austin, K. M. (2013). Training needs of paraprofessionals supporting students with autism spectrum disorders. Yayınlanmamış doktora tezi. Virginia Commonwealth University.
- Birkan, B. (2013). Etkinlik çizelgeleri otizmlili çocuklara bağımsızlık, sosyal etkileşim ve seçim yapmayı kazandırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14 (1), 61-76.
- Boutot, E. A., & Hume, K. (2012). Beyond time and time table: Today's applied behavior analysis for students with autism. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 47, 23-38.
- Brantlinger, E., Jimenez, R., Klingner, J., Pugach, M., & Richardson, V. (2005). Qualitative studies in special education. *Exceptional Children*, 71 (2), 195-207.
- Butter, M. E., Mulick, A. J., & Metz, B. (2006). Eight case reports of learning recovery in children with pervasive developmental disorders after early intervention. *Behavioral Interventions*, 21, 227-243.
- Creswell, W. J. (2014). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson.
- Güleç-Aslan, Y. (2008). *Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) Ev Uygulaması Sürecinin ve Sonuçlarının İncelenmesi*. Doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.

- Güleç-Aslan, Y., Kırcaali-İftar, G., & Uzuner, Y. (2009). Otistik çocuklar için davranışsal eğitim programı (OÇİDEP) ev uygulamasının bir çocukla incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10 (1), 1-25.
- Güleç-Aslan, Y. (2013). Otizm spektrum bozukluğu. A. Cavkaytar (Ed.). *Özel eğitim* (ss. 149-165). Ankara: Vize Yayınevi.
- Hasting, R. P., & Symes, M. D. (2002). Early intensive behavioral intervention for children with autism: parental therapeutic self-efficacy. *Research in Developmental Disabilities*, 23, 332-341.
- <https://www.tohumotizm.org.tr/>
- Kırcaali-İftar, G. (2007). *Otizm spektrum bozukluğu*. İstanbul: Daktylos Yayınları.
- Kırcaali-İftar, G. & Tekin-İftar, E. (2012). Otizm spektrum bozukluklarına yönelik program örnekleri. E. Tekin (Ed.). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri içinde*, (s. 239-266). Ankara: Vize.
- Kurt, O. (2012). Otizm spektrum bozukluğu ve bilimsel dayanaklı uygulamalar. E. Tekin (Ed.). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri içinde*, (s. 83-118). Ankara: Vize.
- Lovaas, O. I. (2003). *Teaching individuals with developmentay delays: Basic intervention techniques*. Austin, Texas: Pro-Ed.
- Love, J. R., Carr, J. E., LeBlanc, A. L., & Kisamore, N. A. (2013). Training behavioral research methods to staff in an early and intensive behavioral intervention setting: A program description and preliminary evaluation. *Education and Treatment of Children*, 36 (1), 139-160.
- Matson, J. L., & Goldin, R. L. (2014) Early Intensive Behavioral Interventions: Selecting behaviors for treatment and assessing treatment effectiveness. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 8 (2), 138-142.
- Morris, E. K., Smith, N. G., & Altus, D. E. (2005). B. F. Skinner's contributions to applied behavior anaysis. *The Behavior Analyst*, 28, 99-131.
- National Autism Center [NAC] (2015). National standarts report. [Retrieved from <http://www.nationalautismcenter.org/pdf/NACStandards>], Erişim tarihi: 12 Ağustos 2016.
- National Autism Center [NAC] (2009). National standarts report. [Retrieved from <http://www.nationalautismcenter.org/pdf/NACStandards>], Erişim tarihi: 23 Ekim 2015.
- Nickels, P. A. (2010). Educational interventions for children with autism spectrum disorders: perceptions of parents and teachers in a Northeast Tennessee school system. Yayımlanmamış doktora tezi. East Tennessee State University.
- Odom, S. L., & Connie, .W. (2015). Connecting the dots: Supporting students with Autism Spectrum Disorder. *American Educator*, 39 (2), 12-19.
- Özdemir, M. (2010): Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzereirne bir çalışma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 323-343.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Peters-Scheffer, N., Didden, R., Korzilius, H., & Sturmey, P. (2013): Therapist characteristics predict discrete trial-teaching procedural fidelity. *Intellectual and Developmental Disabilities*, 51 (4), 263-272.

- Roane, H. S., Fisher, W. W., & Carr, J. E. (2015). Applied behavior analysis as treatment for Autism Spectrum Disorder. *The Journal of Pediatrics*, 175, 27-32.
- Skinner, B. F. (1976). *About Behaviorism*. New York: Vintage Books.
- Smith, T., Buch, G. A., & Gamby, T. E. (2000). Parent-directed, intensive early intervention for children with pervasive developmental disorder. *Research in developmental disabilities*, 21 (4), 297-309.
- Smith, J. A., & Osborn, M. (2004). Interpretative phenomenological analysis. J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (51–80). London: Sage.
- Strauss, F. L. (2014). Response to early intensive behavioral intervention for autism-an umbrella approach to issues critical to treatment individualization. *International Journal of Developmental Neuroscience*, 39: 49-58.
- Sturmey, P., & Adrienne, F. (2007). *Autism spectrum disorders*. Austin, Texas: Pro-ed.
- Symes, D. M., Remington, B., Brown, T., & Hasting, P. R. (2006). Early intensive behavioral intervention for children with autism: therapists' perspectives on achieving procedural fidelity. *Research in Developmental Disabilities*, 27, 30-42.
- Tristram, S. (2015). Predicting outcome of community-based early intensive behavioral intervention for children with autism. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43 (7): 1271-1282.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Teşekkür:** Yazarlar, araştırma katılımcılarına ve desteklerinden dolayı Doç. Dr. Onur Kurt'a, Dr. Oktay Taymaz-Sarı'ya, Dr. Esin Dibek'e ve Mehmet Aslan'a teşekkürlerini sunar. Çalışma, " Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) eğitmenlerinin OÇİDEP'e ilişkin deneyim ve algıları " başlıklı bildiri olarak 26. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulmuştur.